

ÁLLAMI NÉPEGÉSZSÉGÜGYI
ÉS TISZTIORVOSI SZOLGÁLAT

Iktatószám: PI- 16503 - 9 /2016

AZ EFI-LEK FELADATAI A LAKOSSÁG ÉS A HELYI HÁLÓZAT SZEREPLŐINEK ÉRZÉKENYÍTÉSÉBEN

Készítette: Dr. Papp Katalin, Dr. Baticz Orsolya, Dr. Tóth Mónika

Ellenőrizte: Dr. Wernigg Róbert

Jóváhagyta: Dr. Sümegi András

Jelen dokumentum az OTH szellemi tulajdona. A dokumentumban szereplő információk a projekten kívül történő felhasználása engedélyhez kötött.

ÁNTSZ Országos Tisztifőorvosi Hivatal
1097 Budapest, Albert Flórián u. 2-6.; Telefon:1/476-1100;

TARTALOMJEGYZÉK

1. AZ ELJÁRÁSREND CÉLJA.....	3
2. AZ ELJÁRÁSREND HATÁLYA	3
3. FELELŐSÉGEK MEGHATÁROZÁSA	3
4. FOGALOM MEGHATÁROZÁSOK.....	4
5. AZ ELJÁRÁSREND LEÍRÁSA.....	5
5.1. BEVEZETŐ	5
5.2. A LAKOSSÁGOT CÉLZÓ ÉRZÉKENYÍTÉS (NYILVÁNOS KAMPÁNY) LÉPÉSEI.....	5
5.2.1. <i>Információs anyagok és azok kihelyezése .....</i>	<i>5</i>
5.2.2. <i>A terjesztés helyszíneinek meghatározása .....</i>	<i>6</i>
5.2.3. <i>Kapcsolatfelvétel az információs anyagok kihelyezésének helyszíneivel.....</i>	<i>6</i>
5.3. HELYI MEGHATÁROZÓ SZEMÉLYISÉG EGYÜTTMŰKÖDÉSE	7
5.4 HELYI NYILVÁNOS RENDEZVÉNYEK MEGSZERVEZÉSE A PROJEKT HIVATALOS RENDEZVÉNYEITŐL FÜGGETLENÜL	7
5.4. A MÉDIÁVAL VALÓ KAPCSOLATFELVÉTEL.....	8
5.5. TOVÁBBI LEHETŐSÉGEK A NYILVÁNOSSÁG ÉRZÉKENYÍTÉSÉRE	9
6. KAPCSOLÓDÓ KÜLSŐ ÉS BELSŐ SZABÁLYOZÓ DOKUMENTUMOK.....	9
7. MELLÉKLETEK.....	9

1. AZ ELJÁRÁSREND CÉLJA

A jelen eljárásrend elkészítésének és alkalmazásának célja a jelen projektbe bevont hat Lelki Egészség Központ (EFI-LEK) által lefedett járáások lakosságának és hálózati szereplőinek érzékenyítése, a lelki egészséget elősegítő életmódbeli kérdések tudatosításával, valamint a célterületet érintő problémák megismerésével, a mentális egészséget érintő globális és specifikus kérdésekkel, ill. a mentális betegségekkel és/vagy zavarokkal kapcsolatban, az egyén, a csoport és a közösség lelki egészségének megőrzése céljából.

Fő cél, hogy a helyi közösség mind egyéni, mind pedig csoportos szinten is prioritásként kezelje a saját lelki egészségét. Ennek érdekében az EFI-LEK-ek kiemelt feladata a mentális egészséggel kapcsolatos tudatosság és proaktivitás növelése, a lelki egészség fenntartásának és fenntarthatóságának segítése, a sérülékenység és a tünetek felismerésének elősegítése, valamint a segítségkérés támogatása. További kiemelt cél az informáltság növelése révén a mentális problémákkal szembeni megőlyegzés csökkentése. A szakmai segítség helyi szinten elérhetővé tételével és az igénybevétel facilitálásával megelőzhetővé, illetve az esetek jelentős részében már a korai stádiumban felismerhetővé válnak az idővel egyre súlyosbodó, sok esetben kronicizálódó mentális és életvezetési problémák. Az időben történt felismeréssel a szakellátásra nehezedő teher csökkenthető. Ezekben a folyamatokban a legtöbb mentális zavar és sérülékenység komorbid jellege miatt a szakellátás terheinek csökkenése mind a pszichiátriai, mind pedig az egyéb szomatikus ellátásokat is érinti.

Az érzékenyítés készíti elő a helyi érdekeltek hálózatba szervezését, melyet részletesebben a „Az EFI-LEK feladatai a helyi hálózatépítésben” c. eljárásrend tartalmaz.

2. AZ ELJÁRÁSREND HATÁLYA

Jelen eljárásrendben szereplő előírásokat valamennyi, az érzékenyítésben szakmai oldalról aktívan résztvevő személyeknek kötelező meegismerni és tevékenységük során alkalmazni.

3. FELELŐSSÉGEK MEGHATÁROZÁSA

Jelen eljárásrendben meghatározott, szabályozott folyamatok/tevékenységek végrehajtásában az alábbiak felelősek:

Az eljárásrend készítéséért: Módszertani Központ (MK) szakmai munkatárs(ak),
szakértői hálózat.

Az eljárásrend ellenőrzéséért: kijelölt szakmai véleményező MK munkatárs,
MK minőségügyi munkatárs.

Az eljárásrend jóváhagyásáért és kiadásáért:
MK vezető,

projekt szakmai igazgató.

Az eljárásrend végrehajtásáért :

MK munkatársai,

EFI-LEK munkatársak.

4. FOGALOM MEGHATÁROZÁSOK

Érzékenyítés: Jelen eljárásrend értelmezésében a társadalmi tudatosság növelése – a figyelem felhívása, az ismeretek átadása és/vagy előítéletek csökkentése által – egy adott témával kapcsolatban.

Lelki egészség:¹ Az egészség nem a betegség hiányát jelenti, hanem egy olyan jólléti állapot, melyben a személy képes felismerni a saját erőforrásait, meg tud küzdeni a mindennapi stresszel, képes produktívan dolgozni és együttműködik a társadalom más szereplőivel. (WHO)

Mentális betegség²: (WHO) Leggyakrabban az adott társadalmi normáktól markánsan eltérő és a környezet irányába megjelenő gondolatokat, érzéseket, viselkedés- és magatartási mintázatokat és kapcsolati problémákat foglal magában. Ide tartoznak a pszichózisok (pl. szkizofrénia, paranoid zavarok) a hangulatzavarok (pl: depresszió), a kémiai és viselkedési addikciók, a személyiségzavarok bizonyos típusai, a demenciák, a stressz indukálta zavarok, pszichoszomatikus kórképek stb.

A Mentális Betegségek Diagnosztikus és Statisztikai Kézikönyve (DSM-5)³ szerint a mentális zavar olyan szindróma, melyre az egyén gondolkodásának, érzelemszabályozásának vagy viselkedésének olyan klinikailag jelentős zavara jellemző, mely a mentális működés háttérében álló pszichológiai, biológiai vagy fejlődési folyamatok diszfunkcióját tükrözi.

A mentális zavarok rendszerint jelentős szenvedéssel és/vagy a társas, foglalkozásbeli és egyéb fontos tevékenységek károsodásával járnak.

Egy olyan gyakori stresszorra vagy veszteségre adott, a várakozásoknak megfelelő vagy kulturálisan elfogadott reakció, mint például egy szeretett személy elvesztése, nem mentális zavar.

A társadalmilag deviáns viselkedés (pl. politikai, vallási vagy szexuális) és az elsősorban az egyén és a társadalom között feszülő konfliktusok nem mentális zavarok, hacsak a deviancia vagy a konfliktus nem a személy fent leírt diszfunkciójából ered.

¹ http://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA66/A66_10Rev1-en.pdf

² http://www.who.int/topics/mental_disorders/en/

³ American Psychiatric Association (2013). Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (Fifth ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing. pp. 5–25. ISBN 978-0-89042-555-8.

5. AZ ELJÁRÁSREND LEÍRÁSA

5.1. Bevezető

A mentális egészség az egyén és a társadalom egyik legfontosabb erőforrása. A magyar társadalom egészségmutatói ugyanakkor rosszabbak, mint az a társadalmi-gazdasági mutatók alapján elvárható lenne, különösen a mentális egészség területén (OECD, 2009). Éppen ezért kiemelt jelentősége van a mentális egészség fejlesztésének, a problémák megelőzésének, szűrésének és korai felismerésének.

Európában a pszichés problémák minden negyedik embert érintenek valamikor életük során (WHO, 2001). A súlyos depresszióban szenvedő páciensek több, mint fele (56%) egyáltalán nem részesül kezelésben (Kohn, Saxena, Levav, & Saraceno, 2004). Az öngyilkossági mutatók tekintetében Magyarország az Európai Unióban második helyen áll (Eurostat, 2015). A lelki betegségek nemcsak komoly szociális és gazdasági terhet jelentenek, de rizikófaktorai és adott esetben prediktorai lehetnek bizonyos testi betegségeknek, és hátráltatják a gazdasági és szociális fejlődést. A mentális egészség fejlesztése csak a teljes társadalom bevonásával és támogatásával, az egyes szektorok közötti együttműködéssel valósulhat meg.

Források:

- Eurostat (2015): http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do?sessionId=OJ9qu68cvym7K6OQSMvbpQWJrHag_cQDjMO282yqn3AZwa2fdPaN!-791031942
- OECD (2009): Health at a glance. Forrás: <http://www.oecd.org/health/health-systems/44117530.pdf>
- Kohn, R., Saxena, S., Levav, I., & Saraceno, B. (2004). The treatment gap in mental health care. Bulletin of the World Health Organization, 82(11), 858–866
- WHO, 2001: http://www.who.int/whr/2001/media_centre/press_release/en/

5.2. A lakosságot célzó érzékenyítés (nyilvános kampány) lépései

5.2.1. Információs anyagok és azok kihelyezése

A nyilvános kampányhoz tartozó intézkedések az adott járásokban speciálisan megjelenő igényekhez és rendelkezésre álló forrásokhoz illeszkedjenek. Az 1. táblázat a projekt keretében finanszírozott potenciális információs anyagokról? nyújt áttekintést.

Lehetséges beavatkozások	Anyag, mennyiség, megjegyzés
Szórólapok	Lásd lentebb
Poszterek	Lásd lentebb
Rövidfilm	2 db 35 perces oktató, felvilágosító film
Brosúrák	Tartalmazza az adott járásban működő EFI-LEK elérhetőségeit, lelki egészség szempontjából releváns általános információkat

Lehetséges beavatkozások	Anyag, mennyiség, megjegyzés
Információs kártyák	Információk a lakosság és a partnerhálózat tagjai számára

1. táblázat: Lehetséges beavatkozások

Ezen kívül potenciális beavatkozások:

Hírességek (közismert személyek, közszereplők) önbeszámolója (Kb. 1,5 perces videó a saját mentális betegségéről és azzal való megküzdéséről)

Az 1. táblázatban felsorolt információs anyagokat az MK és az azt támogató szakértői hálózat munkatársai állítják össze.

A szóróanyagok és poszterek a helyi sajtóságokhoz igazodva tartalmilag járásonként eltérhetnek egymástól.

Az EFI-LEK munkatársaknak fontos feltérképezni a terjesztésre szolgáló helyszíneket.

5.2.2. A terjesztés helyszíneinek meghatározása

Ennek keretében javasolt egy lista készítése a tájékoztató anyagok terjesztésére alkalmas helyszínekről, melyek a következők lehetnek (a teljesség igénye nélkül);

- kórházak, orvosi rendelők,
- gyógyszertárak,
- együttműködő vallási közösségek színterei
- szociális intézmények,
- oktatási intézmények,
- tömegközlekedési vállalatok,
- civil szervezetek, egyesületek helyszínei
- egyéb közösségi terek, művelődési házak
- elektronikus/online/social media felületek
- helyi média felületek
- stb.
-

5.2.3. Kapcsolatfelvétel az információs anyagok kihelyezésének helyszíneivel

A kapcsolatfelvétel érdekében az EFI-LEK-nek:

- a terjesztés helyszínéül választott szervezetek vezetőit hivatalos levélben kell megkeresni, melyben a vezető támogatása mellett a feladat ellátásában

együttműködő kapcsolattartó kolléga kijelölését kell kérni az ingyenes terjesztés, illetve ingyenes hirdetési felület használatához.

- A vezetők által kijelölt kapcsolattartó személlyel fel kell venni a kapcsolatot, és kérni kell a segítségét a gyakorlati megvalósításban.
- A terjesztési folyamatot minden esetben dokumentálni szükséges (jelenléti ív és/vagy fotódokumentáció). Amennyiben intézmény is bevonásra került, célszerű tőlük kérni a tevékenységek dokumentációját.

5.3. Helyi meghatározó személyiség együttműködése

A helyi kampány sikeres megvalósítása érdekében az EFI-LEK-nek olyan, legalább járás-szinten ismert személy(eke)t kell keresni, aki(k) az adott közösségben köztiszteletnek örvendenek. Ezen személyek támogató együttműködése segítheti a lakosság körében a kampány hitelességét, elfogadottságát.

Javaslat

Keressen közismert pártfogót, közösségi kulcsszerpelőt pl. híres sportembert, médiaszemélyiséget vagy a szórakoztatóiparban dolgozó személyt!

- ✓ Keressen fel minél több ilyen potenciális személyt.
- ✓ Mutassa be neki röviden a projektet, adja át a tájékoztató anyagokat
- ✓ Adjon pontos tájékoztatást arról, hogy a pártfogónak milyen feladatai lesznek a projektben (pl. az arcát adni a különböző tájékoztató anyagokhoz, jelen lenni egy évenkénti megbeszélésen, elvállalni egy média fellépést stb.).

5.4 Helyi nyilvános rendezvények megszervezése a projekt hivatalos rendezvényeitől függetlenül

Az EFI-LEK munkatársai a projekt hivatalos rendezvényein kívül helyi rendezvényeket is szerveznek, amelyek elsődleges célja a lakosság figyelmének felkeltése a projekt tevékenységei iránt, illetve a projekt kulcsüzeneteinek átadása.

Minden helyi nyilvános rendezvényhez részletes megvalósítási tervet kell készíteni! (2. táblázat). A helyi nyilvános rendezvények terveit a MK számára véleményezésre meg kell küldeni. A véleményezésben a MK vezetője által kijelölt munkatársak vesznek részt.

A véleményezésre a MK számára 30 naptári nap áll rendelkezésre.

Az első nyilvános rendezvény célja a közérdeklődés felkeltése. A rendezvények tartalmát célszerű a célcsoport érdeklődéséhez igazítani a résztvevők megfelelő létszámának biztosítása érdekében.

A helyi nyilvános rendezvények keretében elvégzendő legfontosabb mentális egészségfejlesztési feladatok:

- Tudásbővítés a mentális egészségről, az egészségmegőrzés, -fejlesztés lehetőségeiről,

- Ismeretek bővítése a mentális egészséget érintő kockázati és védő tényezőkről,
- Tudásbővítés a mentális betegségekről (depresszió és öngyilkosság, demenciák, stresszindukálta mentális zavarok és komorbid kapcsolatok),
- Mentális megbetegedésekhez társuló megbélyegzés csökkentése, kulcsüzenetek eljuttatása a célpopulációnak,
- Segítségkérés kultúrájának és logisztikájának fejlesztése, a rendelkezésre álló segítség lehetőségének tudatosítása, motiváció és reális elvárások kialakítása.

Tervezze meg az első nyilvános tematikus rendezvényt!

- Határozza meg a rendezvények formáját: pl. nyilvános előadások, pódium beszélgetések, tematikus esték, információs standok, iskolai projektek, kiállítások, falunapok, közösségi napok, egészségnapok.
- Találjon egy alkalmas időpontot, ami nem ütközik más fontos helyi rendezvénnyel.
- Találjon megfelelő helyszínt.
  - Próbálja megbecsülni a résztvevők számát és ehhez illeszkedően kijelölni a helyszínt.
- Vegye fel a kapcsolatot a nyilvános rendezvények lehetséges szereplőivel.
  - Találjon helyi, ismert szakértőket, akik előadókként vehetnek részt a tájékoztató rendezvényeken és a workshopokon.
  - Vegye fel a kapcsolatot az egyéb szervezetekkel és az adott régióban működő kezdeményezőkkel, majd kérje fel őket projektjeik bemutatására.
  - Találjon együttműködő partnereket a szórakoztató program kivitelezéséhez (pl. zene, előadások).
- Jelölje ki az időkeretet és készítsen napirendet, amennyiben szükséges.
  - Küldje szét minden szereplőnek és tartsa őket naprakészen az időpontokban történő esetleges változásokkal.
- Hirdesse tevékenységeit a helyi csatornákon (e-mail listák, média, social media, twitter).
- Dokumentálja a rendezvényeket:
  - jelenléti ívvel (amikor lehetőség van rá),
  - fotódokumentációval.

2. táblázat: Helyi nyilvános rendezvények tervezésének szempontjai

5.4. A médiával való kapcsolatfelvétel

Fontos feladat a helyi média képviselőivel való folyamatos kapcsolattartás, valamint a projekt tevékenységeiről történő állandó tájékoztatás. (3. táblázat)

Készítsen listát a helyi média (pl. írott és elektronikus sajtó) kapcsolattartóiról! Tartsa naprakészen a projekt teljes időtartama során!

- Tájékoztassa a médiát az EFI-LEK tevékenységéről és a helyi nyilvános rendezvényekről
- Indítványozza újságcikkek, rádió/tv és online riportok megjelenését a mentális betegségekkel kapcsolatban, nyújtson szakai segítséget azokhoz.
- Hangsúlyozza az öngyilkosságok tudósításával kapcsolatos WHO média irányelvek követésének fontosságát:

http://depressziostop.magtud.hu/ospi/ospi_media_ajanlas.pdf

3. táblázat: A helyi médiával való kapcsolattartás tervezésének szempontjai

5.5. További lehetőségek a nyilvánosság érzékenyítésére

A projekt nyilvánosság előtti bemutatására minden lehetőséget meg kell ragadni, beleértve ebbe a tudományos konferenciákon vagy egyéb helyi rendezvényeken való megjelenést is.

A tájékoztató anyagok terjesztése a nyilvános kampány meghatározó része. Maradjon folyamatos kapcsolatban a megbízott partnerekkel, akkor is, ha a beavatkozás egy-egy hulláma már lezárult.

6. KAPCSOLÓDÓ KÜLSŐ ÉS BELSŐ SZABÁLYOZÓ DOKUMENTUMOK

Belső szervezetszabályzó dokumentumok:

- EFI-LEK működési szabályzat

7. MELLÉKLETEK

Jelen szabályozó dokumentum nem tartalmaz mellékletet.